

6e JAARGANG
NUMMER 9
OKTOBER 1970

DAAD EN GEDACHTTE

**orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd**

DAAD

WE

GEDACHTE

BIJ ELKE BIJZONDERE HANDELING GAAT
HET DENKEN AAN HET DOEN VOORAF.
BIJ HET HANDELEN VAN KLASSEN OF
MASSA'S BLIJKT DE BETEKENIS VAN
HET HANDELEN PAS ACHTERAF. HIER
GAAT DE DAAD VOORAF AAN HET BE-
GRIP, AAN DE GEDACHTE.

Handelingen van de handelingen
Handelingen van de handelingen

DAAD EN GEDACHTE

Orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

De uitgave zal worden bekostigd uit VRIJWILLIGE bijdragen

Red. en adm.: Corn. Outshoornstraat 1', Amsterdam - W

Postgiro 307695

D E G E S C H I E D E N I S H E R H A A L T

Z I C H I N S T. H E L E N S

TOEN ZICH in het midden van de jaren '50 in Groot-Brittannië felle tegenstellingen voordeden tussen de transportarbeiders en de zogenaamde Transportarbeidersbond, ontaalden zich die conflicten in een "wilde" actie. De kloof tussen de werkers aan de ene, de traditionele organisatie aan de andere kant, was wijder en dieper dan ooit tevoren. De omstandigheden noopten de werkers tot zelfstandig optreden, maar de weg daarheen werd door hen nog maar zeer aarzelend betreden. Hoezeer zij er zich ook van bewust waren, dat de machtige, door Arthur Deakin geleide bond niet voor hun belangen in de bres stond, de oorzaak van dat onomstotelijke feit zochten zij bij de persoon van Deakin en zijn medebestuurders, niet bij 't wezen der vakorganisatie als zodanig. Zij waren, hoe realistisch zij zich ten opzichte van de bond ook opstelden, nog volkomen in de ban van de vakbewegingsmythe. De gedachte, dat de vakbonden totaal ongeschikt waren voor de taak, die zij hun wilden toebedelen, dat deze in de moderne kapitalistische maatschappij volstrekt geen organen van de arbeiders zijn, doch de belangen der ondernemers dienen, kwam volstrekt niet bij hen op. Dat zij behalve tegen de patroons ook strijd moesten voeren tegen de bond bewees naar hun overtuiging, dat zij met een "slechte" bond te maken hadden en als het alternatief voor een "slechte" bond beschouwden zij niet hun zelfstandig optreden, maar een "goede" bond, die zo spoedig mogelijk de "slechte" bond van Deakin c.s. diende te vervangen.

Deze illusie, dat een andere bond met andere, integere en onbaatzuchtiger leiders het beter zou opknappen dan de bestaande, wiens arbeidersvijandigheid zo onmiskenbaar aan het licht was getreden, leidde in de jaren '50 tot de stichting van een tweede bond van havenarbeiders naast de traditionele Transport and General Workers Union van Deakin. Een roemrijke historie heeft die tweede organisatie niet geschreven. Bij het eerstvolgend conflict in de Britse havens neemt zij, naar op grond van haar ontstaansgeschiedenis begrijpelijk is, weliswaar een radicalere positie in dan de TGWU, maar tegelijkertijd manoeuvreert zij toch veel voorzichtiger dan haar aanhangers en leden van haar verwacht zullen hebben. Ook dat is erg begrijpelijk. Immers, zij moet zich niet alleen afzetten tegen de oude bond van Arthur Deakin, maar tevens tegen een "wild" stakingscomité, dat tegelijk met het uitbreken van het conflict in het leven is geroepen en dat - ofschoon het bereid is met de nieuwe bond samen te werken - door de nieuwe bond, en niet zonder reden, beschouwd wordt als "een concurrent", die een bedreiging vormt voor zijn bestaansgrond. In de praktijk geniet het van onder op gevormde stakingscomité onder de havenarbeiders 'n veel grotere autoriteit dan de nieuwe organisatie, die tengevolge van de feitelijke ontwikkeling tussen wal en schip geraakt. De praktijk be-

wijst dat het stakingscomité van de arbeiders zélf veel en veel beter tegen de moeilijkheden van de strijd is opgewassen dan de nieuwe organisatie, die voortdurend óók nog (en niet in de laatste plaats) haar belangen als organisatie in het oog moet houden. Bovendien blijkt het comité voor de praktische taken, die de strijd op de schouders der betrokken arbeiders legt veel beter berekend. Gevolg: er voltrekt zich in 't bewustzijn van de arbeiders een duidelijk waarneembare verandering. Hun kritiek richt zich niet meer op de slechte leiders, maar op de ondeugdelijkheid der traditionele organisatievormen. Het is een kritiek, die minder in hun woorden, dan wel in hun daden naar voren komt en waarvan zij zich zelf mogelijk niet eens ten volle rekenschap geven. Feit is echter, dat de nieuwe bond een even roemloze als geruisloze dood sterft. Vijf jaar na de oprichting van de nieuwe organisatie hebben de Britse havenarbeiders de illusies die ze bij haar oprichting nog koesterden laten varen. "Wilde" stakingen in de jaren '60 worden geleid door stakingscomité's, die een geheel ander organisatie-model vertonen dan de traditionele vakbeweging.

De geschiedenis, die wij hierboven in het kort beschreven hebben, heeft zich dezer dagen herhaald in het Britse graafschap Lancashire. In de aldaar gelegen fabrieksstad St. Helens brak begin april een staking uit van de 9.000 arbeiders van de glasfabrieken van de gebroeders Pilkington. Wij hebben aan die staking al aandacht geschonken in "Daad en Gedachte" van juni j.l. Onze lezers weten, dat er van onderop een stakingscomité gevormd werd van 25 man, dat zeven weken lang vastberaden stand hield, niet slechts tegen alle machinaties van Pilkington, maar ook tegen alle intimidatiepogingen van de vakbond, de National Union of General and Municipal Workers. Die strijd op twee fronten heeft tenslotte geleid tot de oprichting van een nieuwe bond - de Glassworkers Union - die door de oprichters is voorbestemd om het beter te doen dan de nauw met Pilkington (en andere ondernemingen) samenwerkende NUGMW 1).

De nieuwe bond was nog maar nauwelijks in 't leven geroepen of hij bleek zich al te verheugen in een grote sympathie. In de tot het familiebedrijf van Pilkington Brothers behorende fabrieken bestaat het stelsel van de z.g. "closed shop", het verplichte vakbondslidmaatschap. Dat betekent, dat tot op het moment van de staking alle 9.000 Pilkington-arbeiders te St. Helens aangesloten waren bij de NUGMW. Van die negenduizend man hadden er begin juli 2) meer dan 5.000 hun lidmaatschap opgezegd en van die vijfduizend hadden er zich op dat moment 4.000 aangesloten bij de nieuwe Glassworkers Union. Maar niet alleen uit St. Helens stroomden de Glassworkers Union leden toe. Aanmeldingen kwamen ook binnen van arbeiders uit Pilkington-fabrieken elders, namelijk in Glasgow, Birkenhead en Pontypool. Bovendien verwierf de nieuwe bond leden in Manchester, waar gestaakt werd

- 1) In ons juni-nummer vermeldden we de naam van de NUGMW-voorzitter, Alec Donnet. De belangrijkste figuur in zijn topleiding is echter de - in het bewuste artikel niet vermelde - edelachtbare Lord Cooper, die niet slechts door afkomst, maar ook door handel en wandel héél wat dichter bij de edelachtbare Lord Pilkington van Pilkington Brothers staat dan bij de glasarbeiders.
- 2) We ontlenen deze (en andere) gegevens aan het blad "Big Flame", dat door 'n groep van socialistische arbeiders en studenten uit Liverpool (op korte afstand van St. Helens) en omgeving wordt uitgegeven. Het blad begon in januari van dit jaar te verschijnen en dankte een werkelijk imponerende stijging van zijn oplage aan het feit, dat het zich volledig achter (en ter beschikking van) de Pilkingtonarbeiders stelde. Toen de strijd in St. Helens zijn hoogtepunt naderde bereikte de oplage het cijfer van 7.000. De - nog korte - geschiedenis van het blad is interessant omdat die nauw met de arbeidersstrijd in St. Helens is verweven. Wij komen derhalve verderop in dit nummer van D&G op "Big Flame" terug. Een van de kameraden van "Daad en Gedachte" had in de eerste helft van juli contact met een van de Liverpoolse uitgevers.

in de kettingfabriek van Renold en waar de 'stakers' - net als hun collega's in St. Helens - in openlijk conflict geraakten met de NUGMW. Zo groot bleek de toeloop van arbeiders van buiten de glasindustrie, dat al kort na de oprichting diende te worden overwogen of de nieuwe bond zijn naam niet moest herzien in die van Glass and General Workers Union.

Dat de nieuwe bond - als concurrent - zich van meet af aan de vijandschap op de hals haalde van Lord Coopers van oudsher bestaande organisatie ligt voor de hand. Van die kant ontbrak 't dan ook niet aan pogingen om de Glassworkers Union terstond de voet dwars te zetten. Zo wierp Lord Cooper bijvoorbeeld terstond al het zware gewicht van zijn organisatie - de op één of twee na grootste vakbond in Groot-Brittannië - in de schaal om te verhinderen, dat de jonge Glassworkers Union zich zou kunnen aansluiten bij het overkoepelende Britse vakverbond, de TUC. De feiten die ons op dit moment ter beschikking staan maken het zeer waarschijnlijk dat de nieuwe glaswerkersbond inderdaad niet als organisatie tot de TUC zal worden toegelaten. Zeker is daarbij, dat de Glassworkers Union daar niet al te zwaar aan zal beuren. "Liever", zo hebben de oprichters te kennen gegeven, "een democratische bond, die buiten de TUC staat, dan nog langer lid te blijven van de NUGMW." De bijzondere nadruk waarmee zij hun nieuwe organisatie als "democratisch" presenteren vormt een aanwijzing voor de aard van hun kritiek op de NUGMW en voor hun denkbeelden omtrent de vakbeweging. Wij komen daar aanstonds nader op terug.

Bij zijn strijd tegen de jonge Glassworkers Union bleek Lord Cooper in zijn adellijke soortgenoot Lord Pilkington een even betrouwbaar bondgenoot te hebben als hij zich omgekeerd - tijdens de staking - van Lord Pilkington had getoond. Ter verdediging van de belangen van de NUGMW kwam de directie van Pilkington Brothers onmiddellijk in het geweer. Zij weigerde de nieuwe organisatie te erkennen en verklaarde over arbeidsvoorwaarden alleen maar te willen spreken met de vertegenwoordigers van de NUGMW. Op die houding bleef de nieuwe Glassworkers Union het antwoord niet schuldig. In een brief aan de Pilkington-directie schreef de penningmeester van de jonge bond, dat deze het bedrijf waarschuwde, dat bij pogingen tot intimidatie hard zou worden teruggeslagen en dat wanneer de directie daar niet van zou afzien, het in de naaste toekomst en voor haar volkomen onverwacht tot acties zou komen, waarbij bepaalde afdelingen van de fabrieken zouden worden stilgelegd.

Uit al het bovenstaande blijkt genoegzaam, dat de nieuw opgerichte Glassworkers Union van start is gegaan, niet slechts gesteund door het vertrouwen van de arbeiders, maar tevens met de nodige dosis zelfvertrouwen, meer zelfvertrouwen dan voorheen de aanvankelijk tegenover de grote transportarbeidersbond en het havenkapitaal nog maar aarzelend optredende Union van de havenarbeiders aan de dag legde.

Dat grotere zelfvertrouwen is naar onze opvatting zeer verklaarbaar. Het spruit naar onze mening voort uit twee omstandigheden. In de eerste plaats wel hieruit, dat er tussen het tijdstip waarop de (tweede) vakbond van havenarbeiders gesticht werd en het tijdstip waarop thans de Glassworkers Union is gevormd, zo'n twintigtal jaren ligt. In die periode heeft de integratie van de Britse vakbeweging in de kapitalistische samenleving - die overigens al van veel vroeger dateert natuurlijk 3) - belangrijke voortgang geboekt. Dientengevolge wisten de arbeiders van Pilkington (al gaat 't hier natuurlijk slechts om een r e l a t i e f onderscheid!) met véél groter zekerheid dat de vakbond van Lord Cooper hun vijand was dan destijds de havenarbeiders dat van de transportbond wisten. Wat in de tweede plaats er bij komt - en het effect van de zojuist genoemde omstandigheid

---

3) De Britse auteur G.D.H. Cole signaleerde haar al zéér duidelijk in 1913 (!). Hij en een schrijver als Allen Hutt ("The postwar history of the British working class") namen die integratie ook scherp waar in de dagen van de algemene staking van 1926 in Engeland.

versterkt heeft - is de totaal verschillende positie van de shopstewards in de transportarbeidersbond van Arthur Deakin en van de shopstewards in de National Union of General and Municipal Workers. Het is, voor de dingen die ons hier bezig houden volstrekt noodzakelijk op dat verschil even nader in te gaan.

In het algemeen is de positie van de shopstewards in Groot-Brittannië volkomen anders dan de positie van de vakbondsgedelegeerden op 't Europese vasteland, waarmee men mogelijk - maar dan geheel ten onrechte - de shopstewards zou willen vergelijken. In de eenvoudigste vorm uitgedrukt, kan men het zó stellen, dat op het Europese vasteland, in landen als België, Frankrijk en Nederland bijvoorbeeld, de vakbondsgedelegeerden de vertegenwoordigers van de vakbond onder de arbeiders zijn en onder die arbeiders het standpunt van de organisatie verdedigen. De positie van de Britse shopstewards is precies omgekeerd 4). De shopstewards vertegenwoordigen niet de vakbond bij de arbeiders, zij vertegenwoordigen de arbeiders bij de vakbond; zij verdedigen niet de organisatie tegenover de daarmee in conflict rakende werkers, maar zij verdedigen juist de opvattingen van de arbeiders tegenover de remmende organisaties. Die totaal verschillende situatie - die soms formeel ook daarin tot uiting komt, dat de gedelegeerden door de bond worden aangewezen, de shopstewards daarentegen door de arbeiders uit hun midden worden gekozen - leidt er in de praktijk toe, dat bij "wilde" acties op 't continent de gedelegeerden de zijde van de vakbondsbureaucratie kiezen, de shopstewards daarentegen, bij "wilde" acties in Engeland schouder aan schouder met hun werkplaatskameraden strijden 5).

Op deze algemene regel echter zijn ook uitzonderingen. Er zijn (in bepaalde branches in Engeland) ook shopstewards, die wél met de continentale vakbondsgedelegeerden te vergelijken zijn. Dat nu is toevalligerwijze met name het geval met de shopstewards van de NUGMW van de nobele Lord Cooper. Daar ligt o.m. de oorzaak, dat de reputatie van de National Union of General and Municipal Workers nog veel en veel slechter is dan de reputatie van de meeste vakbonden in Groot Brittannië. Het effect daarvan is tweërlei. Enerzijds is de haat van de arbeiders ten opzichte van déze vakbond natuurlijk nog groter dan ten opzichte van welke andere vakbond met een ánder type shopstewards ook, zodat bij ieder conflict tussen juist déze bond en zijn leden de arbeiders verder gaan en radicaler optreden dan tot nog toe doorgaans het geval was. Anderzijds echter wordt, niettegenstaande die grotere haat en de radicalere konsekwenties, die bij iedere vorm van zelfstandig optreden worden getrokken, juist onder deze arbeiders in sterkere mate de illusie in stand gehouden, dat de oorzaak van alle misère aan de "slechtheid" van de vakbond te wijten zou zijn.

Het is zeker waar, dat bepaalde inzichten en opvattingen bij de arbeiders slechts langzaam rijpen en bovenal pas rijpen op grond van eigen ervaringen. Zo valt het te verklaren, dat de ontwikkeling van de klassenstrijd allesbehalve een rechte lijn vertoont en dat vaak bij ieder nieuw gevecht tegen het kapitaal de betrokken arbeiders als het ware van voren af aan beginnen, met strijdvormen en illusies, die bepaalde categorieën van hun kameraden al bij een vorige gelegenheid en op een vroeger tijdstip hebben overwonnen en waarvan zij pas los komen in het verloop van hun eigen strijd. Maar wat die werkelijkheid nog veel en veel gecompliceerder maakt, dat zijn verschijnselen als die welke wij zopas hierboven beschreven

- 4) Het is niet altijd zo geweest. De huidige positie van de shopstewards in Engeland - in het algemeen dan - bestaat echter al sedert ongeveer 1915. Bijzonderheden daaromtrent geeft o.a. Allen Hutt op blz. 10 en 11 van zijn zojuist genoemd boekje.
- 5) Een voorbeeld van de - soms aarzelende - wijze, waarop de gedelegeerden bij een conflict de zijde van het hogere kader kiezen, is te vinden in het verloop van de staking bij Werkspoor in Utrecht (Zie "Daad en Gedachte" van december 1969),

hebben. Dientengevolge vertoont de Pilkington-staking allerlei paradoxen. In den regel toch is er van overwonnen strijdvormen en oude illusies des te minder sprake, naarmate de arbeiders - door de omstandigheden daartoe gemoopt - zelfstandiger optreden. De staking in St. Helens echter wordt enerzijds gekenmerkt door een zeer hoge graad van zelfstandig optreden en onafhankelijk handelen, maar anderzijds door méér illusies dan waarin veelal onder soortgelijke verhoudingen de arbeiders in de tegenwoordige tijd bevangen zijn. Daarom moet men zeggen, dat de geschiedenis van de Britse havenarbeiders zich in die fabrieksstad Lancashire weliswaar herhaalde, maar men moet er direct aan toevoegen, dat zij zich herhaalde in een totaal andere vorm.

Aan bepaalde, door de Pilkington-arbeiders ontplooidde activiteiten waren de havenarbeiders, die in het begin van de jaren '50 met de transportarbeidersbond braken, nog lang niet toe. De Pilkington-arbeiders namelijk zijn op veel groter schaal dan destijds de havenarbeiders z e l f handelend en in m a s s a op 't toneel van de strijd verschenen. Nadat in één van de ca. zeven fabrieken der gebroeders Pilkington in St. Helens de arbeid was neergelegd, is het personeel ervan g e z a m e n l i j k en i n o p t o c h t naar de andere fabrieken getrokken. Hun dringend beroep op de solidariteit van hun kameraden en collega's was op die manier onweerstaanbaar. Machtige stoeten van glasarbeiders trokken door de straten van St. Helens en verkondigden door hun blote verschijning aan iedereen, dat voor de arbeiders van Pilkington nu eindelijk de maat vol was. Geen briljant strategisch- of tactisch brein had dat doeltreffende optreden uitgedacht. Het was een simpel uitvloeisel van de beschreven omstandigheid, dat op de shopstewards, die bij vele "wilde" stakingen in Engeland zich onmiddellijk met de shopstewards van zusterfabrieken of zusterbedrijven in verbinding stellen, ditmaal niet te rekenen viel. Waarmee men te maken had was dit, dat de trouw der shopstewards aan de vakorganisatie, belangrijke garantie voor de sociale vrede in de betrokken bedrijven, een factor bleek, die van een voordeel voor patroons en bonzen in zijn tegendeel bleek te verkeren toen de laatste druppel voor de arbeiders ineens de emmer deed overlopen. Een gevolg daarvan was weer, dat de Pilkington-arbeiders van héél St. Helens van het eerste ogenblik van hun strijd af tot een massa aaneengesmeed werden, een massa die zich uitzonderlijk sterk bewust werd van eigen kracht.

Ook bij dergelijke ontwikkelingen echter ontbreekt 't meestal niet aan tegenstrijdigheden. Zo was het ook hier. Ofschoon een sterk gevoel van eigen kracht en eigen mogelijkheden, een sterk besef ook van wat met z é l f handelen bereikt kon worden, de Pilkington-arbeiders doorstroomde en vervulde, was het toch ook weer zo, dat zij terzelfdertijd en tévens - volkomen in tegenspraak daarmee - voor de uitbreiding (d.w.z. voor het krachtiger maken) van hun actie, 'n beroep deden op en zich in verbinding stelden met dezelfde vakbond, waarvan zij wisten, dat zij die als vijand tegenover zich hadden.

"Is het nodig", informeerden de (uiterst naïeve) Pilkington-stakers bij bepaalde functionarissen van de NUGMW, "dat wij ook de Pilkington-fabrieken in ándere steden op de hoogte stellen van wat hier gebeurt en pogen ze in onze strijd te betrekken?"

"Nee", zeiden de "brave" vakbondslieden voor wie de hele staking, ook die in St. Helens, al een doorn in het oog was, "nee, dat lijkt ons niet strikt noodzakelijk." Dat geschiedde op de eerste dag van het conflict. Toen de strijd tweemaal 24 uur oud was, zou geen Pilkington-arbeider zich meer om advies tot de bureaucraten van de NUCMW gewend hebben.

Wij zeiden zopas, dat het van fabriek naar fabriek trekken door de stakers van Pilkington 'n bijzonder doeltreffend middel bleek om de actie uit te breiden. Vaak werd de arbeid al neergelegd nog voor de stoet van de van strijdlust blakende arbeiders voor een bepaalde fabriekspoort was verschenen. Het bericht van hun nadering ijelde hen, als op vleugels, vooruit en in diverse gevallen was de kreet

van "ze komen d'r an" al meer dan voldoende om hun collega's als het ware te elektriseren en naar buiten te doen stromen.

Het was, daar hebben we in ons eerste artikel over de Pilkington-staking al op gewezen, de eerste strijd bij dit bedrijf sedert 124 jaar. Wat de Pilkington-arbeiders derhalve ontbrak, dat was de in herhaalde klassegevechten telkens en telkens opnieuw te verwerven ervaring betreffende 't ware karakter, die tenslotte, door haar menigvuldigheid tot een wezenlijk nieuwe opvatting omtrent de vakbeweging voeren moet. Waarvan de Pilkington-arbeiders zich bevrijdden, dat waren niet hun illusies over de vakbeweging als zodanig, maar hun illusies over de vakbond van Lord Cooper. Welke opvattingen over vakbeweging er nog in hun hoofden rondspoken, dat blijkt duidelijk uit de verwachtingen, waarvan de oprichting van de nieuwe Glassworkers Union vergezeld is gegaan. Weliswaar is - in "Big Flame" bijvoorbeeld - het inzicht verkondigd, dat het onmogelijk moest worden geacht, deze vakbond van binnen uit te hervormen, maar de conclusie, dat ook de vakbeweging in haar totaliteit en als zodanig niet te verbeteren, niet te veranderen, niet te "hervormen" valt, wordt niet getrokken. Integendeel, uit de bittere ervaringen, die de glaswerkers met de organisatie van Lord Cooper hebben opgedaan, trekt men de slotsom, dat de vakbondsleden actiever moeten zijn en zich meer voor de interne gang van zaken moeten interesseren. Men redeneert niet: de gewijzigde positie van de vakbeweging is er de oorzaak van, dat de arbeiders voor "hun" organisatie geen belangstelling meer aan de dag leggen en er zich niet meer mee verbonden voelen. Nee, men redeneert omgekeerd: door gebrek aan belangstelling van de arbeiders-leden is de vakbond zo "slecht" geworden; de arbeiders moeten meer op hun qui-vive zijn. Zijn ze dat niet, dan bestaat de kans dat "kwade" elementen zoals Lord Cooper zich van de vakbond meester maken.

Van een ervaring zoals de havenarbeiders die hebben opgedaan, die tenslotte pogingen om een "betere" vakbond te creëren maar lieten voor wat ze waren en hun nieuwe organisatievorm en 'n nieuwe strijdmethode zochten in de direct en zelfgekozen actie-comité's zijn de arbeiders van Lancashire nog ver verwijderd. Vraagt men ons, hoe of het komt, dat de Britse havenarbeiders hun experimenten met een "betere" vakbond zo snel hebben opgegeven en bij hun strijd al zo spoedig naar geheel ándere organisatievormen hebben gegrepen, dan antwoorden wij, dat wij de verklaring voor dat feit zoeken in de vele acties waarin zij achter elkaar betrokken werden. De golven van de klassenstrijd zijn hoog gegaan in de Britse havens. Bijgevolg deden de havenarbeiders in 'n betrekkelijk korte periode reusachtig veel ervaring op. Zij leerden hun lesje in snel tempo. Onder hen kón de vakbewegingsmythe eenvoudig niet blijven voortleven.

Voor de Pilkington-arbeiders liggen, als wij 't goed zien, de dingen ánders. Felle conflicten met het kapitaal doen zich hier (of liever deden zich tot dusver) niet met dezelfde frequentie voor. Daarom zullen de verwachtingen in de nieuwe vakbond hier ook langer hoog gespannen blijven. Dat uiteindelijk ook hier de nieuwe vakbond slechts een overgang naar typisch moderne organisatievormen in de klassenstrijd zal voeren staat voor ons vast. Want ook in Lancashire en in St. Helens is het niet Lord Cooper die de strijd van de arbeiders in de weg staat, maar een overleefde organisatie, die als zodanig en krachtens haar wezen ongeschikt is voor de strijd van de arbeiders tegen het kapitaal.

=====

M e d e d e l i n g .

In noot 2 op pagina 2 **zeiden** wij elders in dit nummer op het blad "Big Flame" terug te komen. Door ruimtegebrek moet het helaas overstaan tot het volgende nummer, evenals de verantwoording van de geldelijke bijdragen over het derde kwartaal van dit jaar. Ook dat zal men in het volgende nummer kunnen vinden.

=====

EEN NEDERLANDSE BOUWVAKARBEIDER

EEN WEEK OP BEZOEK IN DE D.D.R.

EEN VAN onze lezers, een Nederlandse bouwvakarbeider, die ergens in Zuid-Holland woont en werkt, heeft op uitnodiging van een Oostduitse collega, die hij vele jaren geleden heeft leren kennen en met wie hij sindsdien altijd in briefwisseling is gebleven, een week in de D.D.R. (in Oostduitsland dus) vertoefd. Over dat verblijf zette hij zijn indrukken op papier. Aan zijn relaas ontlene wij 't volgende:

".....Er waren daar veel winkels, allemaal staatsbedrijven, uitgezonderd wat kleinere speciaalzaken, zoals bijvoorbeeld een bontwerkerij en een tassenwinkel. Die zijn daar dus wel blijven functioneren, ze kunnen echter niet aan de een of andere koper worden overgedragen. Ik zag op verscheidene plaatsen bakkerswinkels, die dicht waren. Ze werden overbodig, toen de aflevering van brood direct vanaf de fabriek ging...

De prijzen der gewone levensmiddelen lagen zo ongeveer in de buurt van onze prijzen of iets hoger. Koffie en chocolade daarentegen zijn er zeer duur. De koffie kost er 25 à 30 Mark 1) per $\frac{1}{4}$ kilogram. Voor 70 gram chocolade betaal je een bedrag van 3,50 Mark. Ook luxe-artikelen zijn erg duur in Oostduitsland. Een televisietoestel kost er 2200 Mark, een koelkast van 130 à 140 liter 1250 Mark en 'n langzame wasmachine 800 tot 900 Mark. Meubels zijn er ook prijzig, maar naar verhouding toch wel wat minder.

De huren zijn er laag. De laatste nieuwbouw heeft er ook centrale verwarming en de betrokken woningen tellen vier kamers plus een badkamer. Daarvoor moet men dan 97 à 98 Mark per maand betalen. Desondanks is er veel huurschuld.

De lonen liggen in de buurt van 500 tot 600 Mark per maand. Alleen de bureaumensen en dan vooral de ambtenaren van de partij verdienen drie à viermaal zoveel. Van socialisme gesproken.

Iedere zaterdag wordt er overgewerkt. Dat levert een hoger uurloon op, maar het aldus verdiende geld telt niet mee voor de ziekenuitkering. Met die extra inkomsten worden dure aanschaffen betaald.

Eten in een restaurant is ginds veel goedkoper dan hier. Het kost gemiddeld zo'n 3 à 3,50 Mark. De restaurants zaten dan ook vrijwel altijd vol. Omdat er zeker door zo'n vijftig procent van de vrouwen wordt gewerkt, gaan de mensen er vooral zondags uit eten, omdat de vrouw anders nooit eens rust zou hebben. Dat uit eten gaan is daar gewoon een noodzakelijkheid.

In de winkels zag ik over 't algemeen voldoende te koop, kleding tegen normale prijs, maar wel wat minder van kwaliteit dan hier. Groente was er niet overvloedig 2); sla, kool, krotten en ramen was zo'n beetje het meest voorradig...

Uit verschillende gesprekken met de mensen daar 3) werd mij wel duidelijk, dat het regiem er niet bepaald geliefd is. De mensen hebben er heel goed door, dat de maatschappij er net zo kapitalistisch is als bij ons, met dit verschil, dat

- 1) Voor zover hier van Marken sprake is worden natuurlijk Oostduitse Marken bedoeld. De officiële koers daarvan is f 1,-.
- 2) Onze briefschrijver bezocht Oostduitsland hartje zomer.
- 3) Onze briefschrijver was gedurende de 2e wereldoorlog enige tijd als slavenarbeider in Duitsland tewerkgesteld. Hij leerde daar de Duitse taal behoorlijk verstaan.

de vorm van de uitbuiting er nog scherper is. Ik sprak ook iemand, die mij vroeg of men in het westen wel door heeft, hoe de arbeiders er in werkelijkheid tegenover het regiem staan...

Het was typerend hoe sterk de mensen de behoefte hadden met een buitenlander te praten over hoe het bij ons is en over hun eigen moeilijkheden, onder andere bij het werk. Door het gebruik van verouderde machines komt er bijvoorbeeld bij hen nogal eens wat uitschot in de productie voor. Dan vinden er kortingen op het stukloon plaats.

De kranten vond ik onleesbaar. Ze tellen meestal acht pagina's en de eerste drie of vier daarvan zijn gevuld met propagandistisch gebral in de geest van: die en die fabriek heeft de normen met zo en zoveel overtroffen en die of deze oogstbrigade heeft zoveel meer graan binnengehaald, enz. enz. Behalve hier en daar enkele partijleuzen staan er verder plaatselijke berichten in, geschreven op die bekende, moraliserende kleinburgerlijke toon, die we zo goed van dat soort "communisten" kennen.

Ik vond over 't algemeen, dat de mensen er een vermoeide indruk maakten. De vrouwen, voor zover ze werken (50%), vervullen er een volle dagtaak, wat nodig is om in het levensonderhoud te voorzien...

Sommige, elders niet verkrijgbare artikelen zijn in z.g. Intershops te koop. Dat zijn kiosken, die enkel bestemd zijn voor mensen, die over Westmarken of andere westerse valuta beschikken. Men vindt ze op tal van grotere stations. Men kan er Amerikaanse sigaretten krijgen, Hollandse of Zwitserse bonbons en allerlei diverse soorten drank als Bols en bepaalde likeuren, ook zeepoeder gelijk Sunil. Toen ik samen met anderen voor zo'n kiosk stond hoorde ik enkele vrouwen zeggen: wij kunnen er alleen maar naar kijken. En dat op een toon, die aan duidelijkheid niets te wensen overliet...

Gezinnen waarin de man alleen voor de inkomsten zorgt - bijvoorbeeld omdat er heel jonge kinderen zijn - hebben het beslist niet breed. Ik hoorde er klachten, dat de kinderkleren duur waren en vlug versleten en dat het niet gemakkelijk was om rond te komen. Dat zijn dan ook de gezinnen, die huurschuld hebben. Er is weliswaar geen sprake van, dat men uit zijn woning kan worden gezet, maar het is wel zo, dat er op de duur beslag op het loon te verwachten valt...

Waarmee 't erg slecht gesteld is, dat zijn de reparaties. Mijn vrienden hadden een paar jaar geleden al een kapotte stofzuiger weggebracht, maar die was nog steeds niet gemaakt. Er is vaak een gebrek aan onderdelen. Nieuwe artikelen zijn gemakkelijker te krijgen dan dat zoude kunnen worden gerepareerd..."

=====

U I T E E N B R I E F V A N E E N K A M E R A A D

I N H E T W A T E R W E G G E B I E D

..... "Naar ik uit de krant verneem zouden de koppelbazen een grote rol gespeeld hebben bij het ontstaan van de (Rotterdamse) stakingen, door aan hun mensen een hoger loon te betalen dan ontvangen wordt door de arbeiders, die (vast) in de desbetreffende bedrijven werkzaam zijn. Deze situatie, aldus de krant, is al lang hoogst ernstig opgenomen door de vakbonden en.... schijnt nu niet langer te worden geaccepteerd. Ik vraag me af: door wie niet? Door de bondsbestuurders? De krant wekt de indruk alsof het de bonden zijn geweest, die opeens gezegd hebben:

de grens is bereikt, tot hier toe en niet verder, wij accepteren het niet langer. Maar vormt dat inderdaad de verklaring van de stakingen? Zijn 't werkelijk de bonden geweest, die deze stakingen op het 'juiste' moment hebben uitgeroepen? Als het waar zou zijn, dan moet worden vestgesteld, dat die bonden wel een uiterst scherp zintuig hebben voor het vaststellen van het goede ogenblik. Zij hebben dan namelijk de staking geproclameerd op hetzelfde moment, dat de arbeiders zélf al in staking gingen z o n d e r de bestuurders der bonden daarvan tevoren in kennis te stellen! Bonden en arbeiders zouden dan p r e c i e s g e l i j k t i j d i g tot de conclusie zijn gekomen, dat de toestand niet langer te accepteren viel. En dat dan volkomen o n a f h a n k e l i j k van elkaar. Maar als dat inderdaad zo is, indien werkelijk de bonden en de arbeiders precies tegelijkertijd in actie zijn gekomen, hoe valt het dan te verklaren, dat de bonden, nadat de staking eenmaal een feit was, zich dagenlang het hoofd gebroken hebben over de simpele vraag of zij er nu wél of niet achter zouden gaan staan? Dát de bonden niet terstond en niet volledig achter de staking hebben gestaan, wat bewijst dat anders dan dat de bonden de staking n i e t hebben uitgeroepen, dat het integendeel de arbeiders zélf zijn die in actie zijn gekomen en dat zonder hun zelfstandige actie de bonden mogelijk nog steeds niets tegen het euvel der koppelbazen zouden hebben ondernomen!....."

=====

D E L E S V A N D E G R O T E
S T A K I N G S G O L F

BIJ DE STAKINGSGOLF, die in de middaguren van dinsdag 25 augustus op de Schiedamse werf van Wilton-Feijenoord in beweging kwam en die in de afgelopen septembermaand zijn grootste hoogte bereikte, zijn meer arbeiders betrokken geweest dan ooit tevoren in Nederland tegelijkertijd of in snel op elkaar volgende en duidelijk met elkaar samenhangende acties in strijd zijn gekomen. Verhoudingsgewijs, dat wil zeggen: in vergelijking met de totale bevolking was het aantal Nederlandse stakers in september 1970 aanzienlijk groter dan 't aantal stakers in de Westduitse Bondsrepubliek in september 1969. Daar had men toen te maken met 140.000 stakers in 69 verschillende bedrijven en er gingen in totaal 532.308 werkdagen verloren. Nu zal in Nederland, waar de strijd langer geduurd heeft dan vorig jaar in Westduitsland, het - op dit moment nog niet precies bekende - aantal verloren werkdagen wel veel groter zijn. Dat echter is niet wat 't meest in het oog loopt. Veel sprekender is, dat hier het aantal stakers eveneens zo om en nabij het cijfer van 140.000 ligt bij een bevolkingsaantal van 13 miljoen, terwijl de Duitse Bondsrepubliek een inwonertal van circa 60 miljoen heeft.

Het aantal in beweging gekomen arbeiders is echter niet het enige waaraan 'n bepaalde klassenstrijd zijn betekenis ontleent. Wie let op de toegepaste strijdvormen en de ontwikkelde kracht, zal snel tot de conclusie komen, dat de betekenis van de in 1969 in Duitsland gevoerde strijd toch hoger moet worden aangeslagen dan die welke precies een jaar later in ons land uitbrak. Daarmee wil natuurlijk niet gezegd zijn dat de jongste stakingsgolf in Nederland van geringe betekenis zou zijn. Het tegendeel is natuurlijk het geval en het aantal lessen, dat er uit kan worden getrokken is zelfs bijzonder groot. Er wil wél mee gezegd zijn - en dat dan onder andere - dat bijvoorbeeld de Duitse arbeiders op veel ruimer schaal tot bedrijfsbezetting zijn overgegaan. We bedoelen er ook mee dat de Duitse arbeiders een jaar terug zichtbaar méér kracht ontwikkeld hebben dan hun klassegenoten hier. Het eerste namelijk, dat van het jongste arbeidersoptreden in ons land

moet worden vastgesteld is dit, dat de resultaten die het voor de werknemers bij elkaar heeft opgeleverd, minder te danken zijn aan de door de stakers ontwikkelde kracht dan wel aan de bij de patroons ontstane vrees voor de kracht, die zij mogelijk zouden kunnen ontwikkelen.

Wat de jongste stakingsgolf in Nederland heeft laten zien, dat is niet zozeer wat met een massa-staking op grote schaal wel bereikt kan worden, nee, zij heeft slechts het perspectief opgeroepen van datgene wat misschien zou zijn te bereiken als er werkelijk van een krachtige massa-staking sprake zou wezen.

Dat de jongste belangrijkste klassenstrijd in ons land achteraf toch niet als zodanig kan worden gekarakteriseerd, moet naar onze mening daaraan worden toegeschreven, dat de leiding bij hun optreden te weinig (en vaak helemaal niet) in de handen van de arbeiders zelf berust heeft. Het is iets waarop naar onze mening van het begin af aan niet genoeg de nadruk kan worden gelegd. Als de "Haagse Post" in zijn nummer van 23 september 1970 de balans opmaakt en schrijft: "De havenwerkers voelen zich belazerd, door Arbeidersmacht, door Meis en de C.P.N., door de vakbonden...", dan zeggen wij, dat het maar zelden voorkomt dat wij de mening van burgerlijke bladen omtrent de strijd van de arbeiders delen, doch dat wij het bij wijze van uitzondering met deze conclusie volkomen eens zijn. Waarschijnlijk heeft de betrokken journalist ditmaal zijn oor in de Rotterdamse haven nu eens goed te luisteren gelegd.

Persé oneens zijn wij het met al diegenen, die nu al ijverig bezig zijn met het rondstrooien van mystificaties. De gevaarlijkste daarvan is deze, dat de Rotterdamse havenstaking - motor van alle andere stakingen (voor zover niet met duistere bedoelingen door de bonden geproclameerd of geprovoceerd) en brandpunt van de

+++++

T W E E   W E E K B L A D E N
O V E R   D E   S T A K I N G
E N   D E   B O N D E N

IN TWEE Nederlandse weekbladen, respectievelijk in "De Groene Amsterdammer" en in "De Haagse Post", treffen we uitspraken aan in verband met de metaal- en havenstakingen in het Rotterdamse havengebied, die we belangwekkend genoeg vinden om onder ogen van onze lezers te brengen. We laten ze hier volgen:

"De Groene", 12 september 1970:

"...Het verloop van de werfstaking leert twee dingen over de positie van de vakbeweging inzake loonconflicten. In de eerste plaats blijken de vakbonden niet in staat een leidende rol te spelen in de strijd om verbetering van de positie van de arbeider, wanneer deze strijd zich niet aan de onderhandelingstafel, in Den Haag, maar aan de basis in de bedrijven wordt uitge-

vochten. Ook als de vakbonden zich achter de staking scharen komen zij niet vaak uit hun kantoor vandaan. Het contact met de arbeiders verloopt via de Ondernemingsraadsleden die daartoe op de fiets klauteren. De leden krijgen geen kans met hun "leiders" een discussie aan te gaan over de gerechtigdheid van hun eisen. Deze wordt door de bonden op zelfbepaalde merites beoordeeld. En die maatstaven zijn de maatstaven waarop 't landelijk overleg tussen werkgevers en werknemers gestoeld is. Dat brengt ons op het tweede punt: de kritische fase in de metaalstaking doet zich voor wanneer vanuit de centrale vakorganisatie de grenzen van 't eisenpakket worden gesteld. Niet op basis van de door de arbeiders in hun bedrijf ervaren onrechten, maar op basis van door de vakbonden op onduidelijke gronden onderschreven uitgangspunten als: het handhaven van het economisch evenwicht, strikte naleving van de cao-verplichtingen, rust op de arbeidsmarkt, beperking van economische eisen binnen het gegeven politieke be-

hele beweging - tenslotte toch als een nachtkaaars is uitgegaan door het ontbreken van een bekwame leiding. Het gevaar van een dergelijke uitspraak schuilt minder in hetgeen er formeel gezegd wordt, dan wel in datgene wat er mee wordt bedoeld. Met wat er gezegd wordt zijn wij 't feitelijk eens, dat wat er bedoeld wordt achten wij ten enenmale onjuist. Ook wij zijn van mening dat het de Rotterdamse metaal- en havenarbeiders aan een bekwame leiding heeft ontbroken. Maar wanneer wij dat zeggen, dan bedoelen wij met een bekwame leiding een leiding van de arbeiders zélf. Het is niet onze bedoeling te beweren, dat de zichtbare zwakte van de in Rotterdam gevoerde actie een gevolg daarvan zou zijn, dat er teveel spontaan werd opgetreden en dat het er zou hebben ontbroken aan een krachtige en dan eventueel nog wel politiek bewuste avant-garde. Als er één ding is dat de Rotterdamse stakingen hebben laten zien, dan is het wel dit, dat zichzelf als zodanig presenterende stakingsleidingen niet in staat zijn dergelijke acties leiden.

Als wij van stakingsleidingen spreken, dan hebben wij uiteraard niet de vakbeweging op het oog. Dat zij in Rotterdam en omgeving niet als zodanig is opgetreden - zelfs niet in de nauwelijks tweemaal 24 uur, dat zij zich zogenaamd aan de kant van de strijdende arbeiders plaatste - is ieder duidelijk. Wij hebben daar in het vorige nummer van "Daad en Gedachte" al uitvoerig over gesproken. Wat er sindsdien geschied is - en gepubliceerd - heeft onze analyse, dat de vakbeweging voor de zoveelste keer de rol van stakingsbreekster heeft vervuld, alleen maar bevestigd. Zelfs in de burgerlijke pers, die op enkele uitzonderingen na voor het zelfstandig optreden van de arbeiders (voor zover aanwezig) en voor de achtergrond der gebeurtenissen maar bitter weinig begrip aan de dag legde, hebben wij over de bonden ditmaal geluiden aangetroffen, die er niet om logen. Zo schreef

+++++

stel...

...Steeds meer worden de erkende bonden een soort derde partij in het arbeidsconflict: zij pakken stakingseisen op, zwakken ze op grond van zelfgedefinieerde criteria af, en komen zo tot een akkoord met de ondernemers. Daarna laten ze de stakers vallen en helpen de staking te breken. De vakbeweging is ver afgegroeid van haar die-nende functie ten aanzien van de arbeidersklasse. Zij opereert als zelfstandige factor in de conflictsituatie, op grond van onduidelijke doelstellingen, soms hinderlijk voor de ondernemers, vaak ten nadele van de arbeiders...

...Het getuigt ook van een grenzeloze minachting voor de stakende arbeiders en de gerechtvaardigheid van hun verlangens wanneer de bonden op eigen houtje bepalen welke eisen zij in het overleg zullen brengen en welke niet. De vakbeweging heeft zich opnieuw gecompromiteerd met de ondernemers door zich niet naast de stakers en tegenover de directies op te stellen, maar tussen deze twee partijen en wel

met de rug naar de eerste..."

"Haagse Post", 16-22 september 1970:

"... De greep van de 'bonafide' vakbeweging op de werknemers brokkelt zienderogen af. Arie Slager, vertrouwensman van het NBV bij Thompsens Havenbedrijf: 'Wij bereiken de grote onderlaag niet. De man 'in de put' interesseert zich niet voor de bond.'

...Zeker is dat 't georganiseerd overleg (n.l. tussen werkgevers- en werknemersorganisaties) een ernstige deuk krijgt wanneer wilde stakingen zo snel tot financiële resultaten kunnen leiden. Voor de vakorganisaties zijn die successen dubbel vervelend omdat zij niet alleen hun posities ondermijnen, maar ook de steeds groter wordende afstand tussen het leger werknemers en de bonden nog eens in alle duidelijkheid etaleren...

...In principe verschilt de visie van Bakkenist (voorzitter van het Verbond van Nederlandse Ondernemers) niet veel met die van de vakorganisaties. Beiden verfoeien wilde stakingen..."

=====

bijvoorbeeld "Het Vrije Volk" (Rotterdamse editie) op 5 september: "Wij kunnen ons voorstellen, dat een groot deel van de stakers in de Rotterdamse havens zich teleurgesteld en in de steek gelaten voelt. Daar hebben hun vakbonden het dan ook wel naar gemaakt. Toen de vertegenwoordigers van de havenarbeiders nee zeiden tegen het akkoord van f 25.- vuil per week dat de bonden met de werkgevers sloten, werden de stakingskassen dichtgegooid. Zonder op dit toch wel bijzonder kritieke ogenblik in een algemene ledenvergadering de stemming onder de achterban te peilen, zonder duidelijke gelegenheid tot een eerlijk debat over de situatie..." enz. Nog veel beter en scherper werd de positie van de vakbeweging geanalyseerd door twee sociologen uit Leiden, die hun visie publiceerden in het weekblad "De Groene" van 12 september. Elders in dit nummer van "Daad en Gedachte" hebben wij enkele van hun uitspraken geciteerd, tegelijk met een uitspraak van de "Haagse Post" die hierop neerkomt, dat de bonden en de ondernemers aan dezelfde kant van de barricade stonden en staan.

Schijnbaar - doch dan ook enkel schijnbaar - was de positie van de bonden een andere bij die bewegingen, die onmiddellijk bij de staking in de Rotterdamse haven aansloten en die gezamenlijk min of meer als "de strijd om de f 400,-" kunnen worden aangeduid. Spontaan uitgebroken stakingen die dat bedrag als inzet hadden, zijn door de bonden gesteund. Dat feit echter wil volstrekt niet zeggen, dat de vakbeweging in al die gevallen nu opeens toch wél de zijde der arbeiders koos. Omdat er ook ondernemers waren, die zich van de wijs lieten brengen, gaf een vooraanstaand vakbondsleider een toelichting, die aan duidelijkheid niets te wensen overliet. Hij verklaarde: "Er zijn heel wat ondernemers, die kritiek op ons leveren, maar wij hebben met onze eis van f 400,- waarschijnlijk 'n volslagen chaos weten te voorkomen." Toen de bouwpatroons - die ook al niet snaptten, dat de vakbeweging juist bezig was voor hén de kastanjes uit het vuur te slepen - de bonden voor de rechter brachten, verklaarden de bestuurders, nóg een tikkeltje duidelijker en oprechter: "Als wij moeten ophouden ons achter die eis betreffende de uitkering van f 400,- te plaatsen, dan zullen niet-officiële leiders de stakingen overnemen en dan zijn de ondernemers slechter af dan wanneer wij de acties kanaliseren."

Dat "kanaliseren" van de diverse acties viel de bonden overigens lang niet altijd mee. Bij 't Philips-bedrijf in Stadskanaal bijvoorbeeld kwam het tot een conflict tussen een vakbondsbestuurder en 2000 stakers toen de bestuurders achter de tafel weigerden de microfoon ter beschikking te stellen van een staker, die stakingsgeld óók voor ongeorganiseerden eiste. Naar de "Winschoter Courant" berichtte, werden de bestuurders genoodzaakt om hun biezen te pakken. Ook elders bleek het, dat de door de bonden gesteunde acties toch moeilijk onder controle te krijgen waren. In diverse gevallen was 't zo, dat in de officieel erkende stakingen de feitelijke leiding toch berustte bij een on-officieel stakingscomité. Bouwvakarbeiders die het werk neerlegden op een karwei in Enschede trokken vandaar naar andere bouwplaatsen om hun makkers daar eveneens tot staken te bewegen; ze blokkeerden voorts de wegen in de betrokken nieuwbouwwijk om de aanvoer van onderkruipers te beletten. Kortom, ze ontplooiden allerlei strijdactiviteiten, waarvan de bonden zich duidelijk distancieerden. Logisch, want zelf-activiteit van de arbeiders is nu niet precies een geschikt middel om de een of andere proletarische strijdbeweging in te dammen binnen de voor de ondernemers nog zo gunstige mogelijke bedding.

Hoe echter is het gesteld met die - vooral in de Rotterdamse haven op de voorgrond tredende - stakingsleidingen die min of meer in dit conflict de tegenspelsters van de officiële vakbeweging zijn geweest? Er zijn er, zoals men weet, twee geweest: 't Comité Arbeidersmacht Rotterdamse Haven en de zogenaamde Bedrijvencommissie. Ons oordeel over beider optreden loopt sterk uiteen om redenen die aanstonds duidelijk zullen worden. Vooruitlopend op onze eindconclusie echter, willen wij hier al opmerken, dat zij er gezamenlijk verantwoordelijk voor zijn, dat

er geen echte strijdleiding van de arbeiders zélf ontstaan is, met alle gevolgen van dien.

1. Het Comité Arbeidersmacht.

Dit comité, dat op de tweede stakingsdag werd gevormd, heeft ruim een week lang onbetwist de leiding gehad van de actie. Het is 't comité, dat na betrekkelijk korte tijd van optreden door Rotterdams burgemeester, de heer W. Thomassen, gekarakteriseerd werd als "'n groep van pro-chinese, in Albanië opgeleide agitators", beschuldiging, die door vrijwel de gehele burgerlijke pers klakkeloos werd overgenomen, maar die door een serieus man als prof. P.J.A. ter Hoeven in die vorm geen ogenblik voor juist werd gehouden.

Een van de kameraden van "Daad en Gedachte" heeft tijdens de staking met een aantal leden van dit comité een kort gesprek gehad. Tijdens dat gesprek is hem van de zijde van het comité met de sterkst mogelijke nadruk verzekerd, dat het Comité Arbeidersmacht onder geen enkele politieke invloed stond en dat het naar niets anders streefde dan naar een strijd van onder op, in het sterke besef, dat de vakbeweging als zodanig tot de vijanden van de arbeidersklasse moest worden gerekend.

Bij het gesprek kwam duidelijk naar voren, dat de comitéleden zich er goed van bewust waren dat een volstreekte onafhankelijkheid van welke politieke groepering ook een onmisbare voorwaarde is om de arbeidersstrijd goed te kunnen voeren. Dát die onafhankelijkheid ook inderdaad zo groot is geweest als ons verzekerd werd, daarvan heeft het comité ons niet volledig kunnen overtuigen. We bedoelen daar natuurlijk niet mee, dat wij achteraf toch geloof zouden hechten aan de, ook in onze ogen volkomen dwaze beschuldigingen van de Rotterdamse burgemeester. We bedoelen er evenmin mee, dat een aantal comitéleden wellicht pro-chinese sympathieën heeft gehad. Niet, dat wij die mogelijkheid uitsluiten, maar ze is voor ons niet doorslaggevend. Wanneer arbeiders, onder welke omstandigheden dan ook, gezamenlijk een stakingscomité vormen, dan zullen de leden van zo'n comité natuurlijk ieder voor zich hun eigen opvattingen over de strijd hebben en vaak genoeg ook hun eigen voorkeuren voor bepaalde politieke stromingen of partijen. Dergelijke opvattingen echter, die we in dit verband gerust als privé-meningen mogen aanduiden, treden des te minder op de voorgrond hoe meer zo'n comité zich strikt zake-lijk met de directe problemen der aan de orde zijnde strijd bemoeit. Naarmate in zo'n comité méér aandacht geschonken wordt aan de voor de hand liggende taken, die voor alle betrokken arbeiders hetzelfde aspect hebben en derhalve hun eenheid bewerkstelligen wanneer zij worden aangevat, worden de standpunten - die de arbeiders verdeeld houden - van ondergeschikte en te verwaarlozen betekenis. Hoe duidelijker zo'n comité de exponent is van het klassehandelen, des te geringer de kans, dat zo'n comité een bepaald politiek handelsmerk opgestempeld wordt. Natuurlijk zal het ondernemersdom en zullen de daarmee verbonden dagbladen het tóch proberen. Maar een dergelijke poging heeft niet veel kans, wanneer van de in de strijd staande arbeiders ontelbare regelrechte verbindingslijnen naar zo'n comité lopen en wanneer in zo'n comité nooit iets anders wordt uitgevoerd dan waartoe in beginsel aan de basis al is besloten. Wat nu van het Comité Arbeidersmacht moet worden vastgesteld is dit, dat het niet slechts ons niet van zijn volstreekte onafhankelijkheid heeft kunnen overtuigen - iets wat tenslotte volstrekt onbelangrijk is - doch evenmin de Rotterdamse havenarbeiders.

Het vaststellen van de oorzaak daarvan is buitengewoon belangrijk. Moet die worden gezocht in de omstandigheid, dat het Comité Arbeidersmacht zijn hoofdkwartier betrokken had in hetzelfde pand in de Rotterdamse Jan Porcellistraat, waar óók het kantoor van de maoïstisch getinte K(ommunistische) E(enheidsbeweging) N(ederland) gevestigd is? Of in de omstandigheid wellicht, dat de materiële en financiële hulp, door de K.E.N. of min of meer maoïstische studenten geboden, toch niet geheel zonder invloed is gebleven op de daden van het comité? Het zal

misschien wel zijn rol hebben meegespeeld. Het is duidelijk een - overigens al oude en al veel eerder geleerde - les van de Rotterdamse staking, dat zelfs de schijn van de een of andere politieke afhankelijkheid nooit genoeg kan worden vermeden. Niet dát echter is de hoofdzaak en zelfs évenmin de vraag of die schijn terecht of ten onrechte bestond. Waar het om gaat is, dat het Comité Arbeidersmacht zich daartegen onvoldoende heeft kunnen weren, doordat het te weinig exponent van de strijdende arbeiders was. Dat is aanvankelijk, door diverse omstandigheden, versluierd. Het is op een gegeven moment - toen de kwestie f 75 of f 37,50 aan de orde kwam - in alle duidelijkheid aan het licht getreden.

Wij zeggen: het Comité Arbeidersmacht was te weinig exponent van de strijdende arbeiders. Wij zeggen niet: het was dat in geen enkel opzicht. Voor zover het zich bijvoorbeeld met alle scherpste tegen de officiële vakbeweging keerde, bracht het ongetwijfeld in sterke mate datgene tot uitdrukking, wat als gekristalliseerde ervaring het optreden der stakers beheerste. Niet in de laatste plaats daaraan dankt het Comité Arbeidersmacht zijn positie in de beginfase van 't conflict. Zijn verdiensten in dit opzicht echter werden goeddeels weer ongedaan gemaakt door het feit, dat het Comité Arbeidersmacht zichzelf in de plaats stelde van de werkelijke arbeidersmacht, dat wil zeggen: in de plaats van de gezamenlijke in staking zijnde arbeiders en dat 't zich ten onrechte daarmee identificeerde.

Wie zorgvuldig de vele pamfletten bestudeert, die het Comité Arbeidersmacht in de Rotterdamse haven heeft verspreid, die kan moeilijk ontkennen dat dit comité als een soort van "generale staf" van de staking heeft willen optreden, dat de directieven of hoe men het noemen wil niet van de arbeiders naar het comité zijn gegaan, maar omgekeerd van het comité naar de arbeiders. Dát is het juist, wat ons er toe gebracht heeft in de aanvang van deze beschouwing te spreken van een stakingsleiding, die zich als zodanig gepresenteerd heeft, niet één derhalve van de arbeiders zélf.

Met deze positie van het Comité Arbeidersmacht hangt de naar ons oordeel wel goedbedoelde, maar niettemin op sentimenten gebaseerde, niet realistische eis van f 75 ten nauwste samen. Alléén door een comité, dat niet als de directe exponent van de stakende arbeiders moet worden gekarakteriseerd kón een dergelijke eis - verband houdende wellicht met loonverschillen tussen vast personeel en personeel van koppelbazen, mogelijk ook ingegeven door de overweging, dat er nu eenmaal moet worden overvraagd - gesteld worden. Dat zij geenszins bij 't meerendeel van de havenarbeiders leefde is door de loop der gebeurtenissen onweerlegbaar bewezen.

2. De Bedrijvencommissie.

Met het simpele feit, dat ook de zogenaamde Bedrijvencommissie een stakingsleiding geweest is, die zich als zodanig zelf gepresenteerd heeft, houdt alle overeenkomst het het Comité Arbeidersmacht volledig op. "Arbeidersmacht" is opgetreden als een comité, dat - met welke ideologie dan ook behept - er naar streefde vóór de arbeiders 't mogelijke te doen, dat aan dat streven volkomen eerlijk is blijven vasthouden, maar dat tenslotte daaraan tegronde is gegaan, dat de taak die het zichzelf had opgelegd door een dergelijk comité eenvoudig niet vervuld kán worden. Met de Bedrijvencommissie is het een geheel ander geval. Hoewel zij, wat haar organisatorische vorm betreft, naast en los van de vakbeweging opereerde, was zij samengesteld uit mensen, die geenszins - zoals de leden van het Comité Arbeidersmacht - de vakbeweging als de natuurlijke bondgenoot van het ondernemersdom beschouwden, doch die - hoe kritisch zij zich ook soms over haar uitlieten - aan haar mythe nog rotsvast geloofden. De kritiek, die het Comité Arbeidersmacht deswege op haar heeft uitgeoefend achten wij in dat opzicht volkomen juist.

Op grond van haar instelling poogde de Bedrijvencommissie in feite een soort

van verbindingsschakel te vormen tussen de stakers en de bonden. Daaruit vloeide voort, dat zij voortdurend met de vakbeweging contact is blijven onderhouden en ook, dat zij namens de bonden bepaalde voorstellen aan de stakers heeft voorgelegd. Doordat de stakers die voorstellen v er van zich wierpen en via die voorstellen nog eens geconfronteerd werden met de diepe kloof die hen van de vakbeweging en omgekeerd de vakbeweging van de arbeiders gescheiden hield, kreeg enerzijds de Bedrijvencommissie aanvankelijk geen been aan de grond en werd anderzijds de illusie gevoed, dat 't Comité Arbeidersmacht zonder meer de wil van de arbeiders tot uitdrukking bracht.

Onder de leden van de Bedrijvencommissie bevond zich een niet onaanzienlijk en in ieder geval sleutelposities innemend aantal CPN-ers. Hun aanwezigheid daar stelde hun partij in staat, over de hoofden van de arbeiders heen, de staking te misbruiken voor een politiek spel. Toen de hierboven gesignaleerde zwakte van het Comité Arbeidersmacht bij het voortduren van de strijd zichtbaar begon te worden, profiteerde de naar voren geschoven Fr  Meis daarvan om de balans ten gunste van de Bedrijvencommissie te laten doorslaan. Dat hij aldus handelde in 't belang van de stakende arbeiders beweerde hij uiteraard wel in het Odeontheater in de Gouvernestraat waar hij 't woord voerde, maar hij vond het, toen hij met zijn ingrijpen succes geogst had, niet nodig die fictie lang te handhaven. Tegenover enkele journalisten verklaarde hij, dat het in hoofdzaak zijn bedoeling was geweest het Comité Arbeidersmacht als stakingsleiding te onttronen.

Fr  Meis wist, door op de eis van f 37,50 te hameren, het inmiddels afgenomen aantal stakers weer ongeveer tot het oorspronkelijke aantal terug te brengen. Dat lukte hem des te beter, nadat eenmaal zijn partijgenoor Flip Schultz, de voorzitter van de Bedrijvencommissie, met de leugen was komen aandragen, dat tussen de vakbonden en de patroons over die f 37,50 al onderhandelingen waren begonnen. Die leugen vestigde, op het moment dat zij werd uitgesproken, de indruk, dat de Bedrijvencommissie de halsstarrige bonden tot nieuwe besprekingen met de ondernemers had weten te bewegen en dat die bonden nog slechts een klein ruggesteuntje nodig hadden om die f 37,50 in de wacht te slepen. De leugen droeg er toe bij, de Bedrijvencommissie, die tot dusver slechts een kind met een waterhoofd was geweest, voor het eerst zoiets als enige aanhang te bezorgen.

Was het een meesterlijke strategische zet, waarmee Meis en Schultz de bonden als het ware voor het blok wilden zetten? Was het de bedoeling aan de vakbeweging geen andere keus te laten dan die tussen voor haar twee kwade mogelijkheden:

-  f aan hun eerder met de patroons gesloten akkoord vast te houden, zich aldus aan de kant van de havenarbeiders nóg meer haat op de hals te halen dan zij in de voorafgaande dagen reeds gezaaid hadden en derhalve de vakbewegingsmythe ernstig afbreuk te doen;

-  f wel terug te krabbelen en onder het juk van de C.P.N. door te gaan?

Men zou het haast afleiden uit de ietwat spijtige reactie van NVV-vice-voorzitter Adri de Boon, dat "Meis de bonafide organisaties net een slag voor geweest" was. Maar wie de "strategie" van Meis en Schultz op deze manier begrijpt, ziet er volkomen aan voorbij, dat de enige aan wie de C.P.N. een juk wil opleggen niet de vakbeweging, maar de arbeidersklasse is. De werkelijkheid is anders. Meis en Schultz vertegenwoordigen een stroming, die de arbeiders in elk geval aan de leiband van de bonden wil laten lopen. Zij hebben er natuurlijk geen bezwaar tegen het mes aan twee kanten te laten snijden, maar zij willen dat mes in ieder geval in de staking zetten!

Op een eerder tijdstip had Flip Schultz dat trouwens ondubbelzinnig laten blijken. De Bedrijvencommissie - pas op een betrekkelijk laat moment gevormd - bestond toen nog niet en hij maakte deel uit van de zogenaamde "Groep van Positieve Krachten". Die groep maakte - in de kantine van Pakhoed - met de bonden de afspraak, dat er een "afkoelingsperiode" moest komen en dat de Positieve Krachten een oproep zouden laten uitgaan tot opheffing van de staking. Het werd een

daverende mislukking. De stakers, nergens in gekend, laptten de oproep aan hun laars en daarmee was het lot van de Positieve Krachten wel bezegeld. De CPN trok er de conclusie uit, dat het conflict wat voorzichtiger en wat handiger naar de erkende bonden moest worden teruggespeeld.

Maandagmorgen 14 september roept Flip Schultz op een massaal bezochte stakersbijeenkomst in gebouw Odeon: "De eis van f 37,50 wordt onverzwakt gehandhaafd en de staking gaat door!" Diezelfde middag vergadert de Bedrijvencommissie met de NVV-ers Hulsker, Van Eldik en Adri de Boon van wie Schultz wéét, dat zij die eis van f 37,50 onder géén beding zullen accepteren. Resultaat van de bespreking: de Bedrijvencommissie besluit samen met de bonden aan de strijd een einde te maken. Dat besluit wordt genomen over de hoofden van de stakers heen. Ze worden er niet over geraadpleegd. Van de f 37,50 wordt niet meer gerept! Paul Brehm, landelijk secretaris-penningmeester van het OVB, heeft op die gebeurtenissen een kort maar krachtig commentaar: "Meis en de CPN", zegt hij tegen een redacteur van de "Haagse Post", "hebben de staking gebroken." Maar Brehm zegt er niet bij, wat hij zou hebben moeten doen, dat hij daarbij een handje heeft geholpen. Hij is het geweest, die op een vergadering in de Rotterdamse Rivièrahal er het zijne toe heeft bijgedragen om het aanzien van de Bedrijvencommissie bij de arbeiders te vergroten.

- o -

Toen een onzer kameraden op zaterdag 12 september een kort gesprek had met een aantal leden van het Comité Arbeidersmacht, verklaarden die: "Deze staking in de Rotterdamse haven is 'wild'. De Rotterdamse havenarbeiders weten, dat de vakbeweging hun vijand is. Als in een dergelijke staking plotseling een figuur als Fré Meis verschijnt, van wie bekend is, dat hij de vakbeweging ánders ziet, en een dergelijke figuur probeert zich van de staking meester te maken, dan kan dat alleen maar betekenen, dat hij een poging onderneemt, de strijd kapot te maken." De opmerking is op zichzelf volkomen juist. Maar wij hebben er hierboven al op gewezen, dat Fré Meis en Flip Schultz alleen maar hebben kunnen doen wat zij gedaan hebben, doordat het Comité Arbeidersmacht niet in staat was het te verhinderen.

"Het is een volstrekt o n m o g e l i j k e figuur", zei ons een van de leden van het Comité Arbeidersmacht, dat "een 'wilde' staking geleid wordt door iemand, die op vakbewegingsstandpunt staat. Dat kán eenvoudig niet." Wat naar onze mening het Comité Arbeidersmacht niet heeft begrepen, dat is, dat een 'wilde' staking alleen maar geleid kan worden door de arbeiders zélf, door een door de arbeiders uit hun midden gekozen en aan hen direct verantwoording schuldig stakingscomité. Dát is het, waarom alles draait.

Maar, zullen de leden van het Comité Arbeidersmacht wellicht opmerken, hebben wij, in pamfletten, niet voortdurend verkondigd, dat de arbeiders het zelf moesten doen? Inderdaad, dat is zo. Maar de zaak is deze, dat ook een goedwillend comité, dat vóór de arbeiders optreedt, in het belang van de arbeiders werkzaam wil zijn en voortdurend tot de arbeiders zegt: de bonden zijn jullie vijand, jullie moeten het zelf doen, niet hetzelfde is als een comité van de arbeiders zelf, een comité uit de arbeiders gevormd. De taken waarvoor zich de arbeiders in hun harde strijd gesteld zien, kúnnen niet vóór de arbeiders, doch alleen maar dóór de arbeiders worden opgeknapt. Er is geen enkel comité, dat vóór de arbeiders die taken kan vervullen, geen enkel comité dat van de arbeiders die taken over kan nemen. Waar zich één of ander comité aandient dat het toch probeert, doemt het grote gevaar op, dat een dergelijk comité, dooe het blote feit dát het zich aan de arbeiders presenteert, de vorming van een werkelijk stakingscomité van de arbeiders verhindert. Dát is, wat er naar onze mening in Rotterdam gebeurd is. Wij zien het zó, dat de vorming van Arbeidersmacht daar een beletsel is geweest voor machtsvorming van de arbeiders.

=====